53

Государственная библиотека СССР им. В. И. Ленина

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕ

СЕРДАЛО свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областнойи Грозненски городскойи комитетий а Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а орган

Шоатта 5 ДЕКАБРЬ 1959 шу № 98 (2410) Мах 20 кеп.

Советски Конституце Ди

Тахан Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша вай Даьхен дерригача халкъашца цхьана Советски Социалистически Республикай Союза Керттерча закона — Советски Конституце Ди дезду.

Ткъаь кхоъ шу хьалха, 1936 шера 5 декабре тIаийцача кердача Советски Конституце закона хьисапе чIоагIъяь дIаоттайир котъяьннача социализма лоархIамегIа йола принципаш. Цо дIакхайкадир Советски общества берригача членийн къахьега, салаIа, деша, къавенна воккха хилча е лазар кхийтта кIалвисача пенси эца бокъо хилар, хIаьта уж дерригa гIулакхаш кхоачашде эшаш дола рузкъа Iалашделга соца а дир. Цунца дIакхайкайир Советски Конституце кхы дуккха а наха эшаш йола демократически бокъонаш. Цу гIулакхаша дерригача дуненна дIагойт вай Конституци бокъонца йолча халкъа демократе ларда тIа латташ хилари цо демократе принципаш нийса чакхйоахаш хилари.

Советски Конституце тешалду социалистически боахама система капиталистическичул дуккха а толашагI хиларан Коммунистически парте хьалхленца укх 42 шера Советски халкъо даьха толамаш Iалаьмате доккхий хиларан.

Капитализм хIалак а хулаш социализм хьахинна дIа а отташ йола керда зама хьайийлар Октябрьски революце адамий историе чухь. Из революци хиларах капиталистийн помещикийн Iаьдал дIа а даьнна, болхлой диктатура этай вай мехка, хьахиннай керда, социалистически боахама система.

Социалистически боахама система вай мехка оттар а цун торонаш капиталистически системачул тIех хилар а бахьан долаш Коммунистически парте хьалхленца исторически лоаццача хана доккхий гIулакхаш карагIдаьннад советски халкъа. Революци ялалехьа чIоаггIа тIехьабиса хиннача мехках низ бола индустриально-колхозни паччахьалкхе яьй, фашистски Германии миллитаристически Японии эшаяьй, хIанз толамца коммунизм хьалъеш латт.

Вай ерригача промышленносто а социалистически юрта боахамо а даьха доккхий толамаш, халкъа культура лаккъялар, бахача наьха хьал-торо тоадалар — из дерригa а Советски Конституце сийлен байракха кIал даь да.

Вай мехкара дерригa паччахьалкхен Iаьдал, лохера денз лакхе даллалца Советски Конституце яхача таипара массане а юкъарча, берригача наьха цхьатарра йолча, духхьаларча хоржамий бокъонех кьайлагIа кхадж а тоссаш хержача къахьегамхой депутатий Советашка гIолла къахьегамхои кара да. Миллионаш бола советски нах Советски а кхыча дуккхача общественни а организацешка гIолла юкъеоз общественни вахара, паччахьалкхенна а производствона а доалдара. Россиски Федераце Лакхехьарча Советен моттигашкарча Советашкеи хержа депутаташ бIаь эзарнешца лоархIам болаш ба. Алхха вай республикерча Лакхехьарча Совете а моттигашкарча Советашка а хержа берригa депутаташ 6.191 саг ва. Царна юкъе кхалнах 27 процент ба, хIаьта нохчийн гIалгIайн 44 процент ба. Ужаш ба коммунизмана а вай хьамсарча Даьхенна а шеко йоаццаш мутIахьа бола, республикерча къахьегамхой дикагIа бола къонгаши мехкарийн.

Царна вIалла тара дац капиталистически мехкашка латта гIулакхаш. Америка ВIашагIкхийттача Штатий Сенате хержараш духхьал банкираши, лаьттай дайи, капиталистически монополей Iуй бола политикаши ба. Цхьаккха а болхло вац Сенате хержа.

Советски наха — болхлоша, колхозникаша, интеллигенце общественни вахарца а паччахьалкхенна доалдеча а доккха дакъа лоацаш хиларо хьахьокх вай демократи моттийта лелаеш йола буржуазни йохкаенна демократи санна а йоацаш, бокъонца йола халкъа демократи хилар. «Пролетарски демократи,— яьхад Советски паччахьалкхе хьаяьча сийлахь-воккхача В. И. Ленина,— моллагIча а буржуазни демократел миллионазза демократичнегIа я».

Коммунистически парте хьалхленца ший низ ца кхобеш къовсам лоаттабу советски халкъо ССКП XXI съездо чIоагIъяь промышленностьи юртбоахами дIахо дегIабоалабара йола ворхI шера план кхоачашъяра тIехьа. Коммунизма сийлен идеяша дегаш ураувттаду советски наьха керда къахьегама толамаш дахара. Денгара-денга шерлуш латт ССКП Центральни Комитета Пленума баха боаггIача тайпара накъа баха а семилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъе а гIерташ Советски наха йоаржаяь яхь. ХIара денна рапорташ тел шахташа, рудникаша, фабрикаша, заводаша, колхозаша, совхозаша Центральни Комитета Пленума сийна шоаш тIаийдаь социалистически декхараш кхоачашдарах хоам беш. Дукха предприятеш, нефтеуправленеш, бIарчча районаш я вай республике семилетка хьалхарча шера планаш кхоачаш а яь, 1960 шера чотах балхаш деш.

Вай мехка социализм хьалъеш советски наха даьхача доккхийча толамаша дерригача дуненна дIагойтад социалистически революце капиталистически дукъа кIалхара мукъаьдаьхача халкъий хьинар цхьанна хIамо а дохорг ца хилар.

Коммунистически парте тIа-тIа шеръю социалистически демократи, денгара-денга дукхагIа чуоз къахьегамхой паччахьалкхенна доалдара, общественни вахар тоадара, коммунистически общество хьалъяра леладеча гIулакхашта юкъе.

Коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа сийлен хьокхам хьал а ийца коммунистически болхлойн партей хьалхленца шоай мехкий низ совбаккха, экономикеи культурен лакхъе гIерташ доахк дерригa социалистически лагера чудоагIа халкъаш.

Денгара - денга шерлуш латт кортамукъале бахьан капиталистически мехкашкарча къахьегамхоша империализма духьал лоаттаоу къовсам.

Советски Конституци машари, социализми, демократии бахьан лоагIабеча къовсама байракх а. Цо дерригa адам тIахьех дунен халкъашта юкъера доттагIал чIоагIдаьра, хIаьта цунна кортамукъаленгеи иразагеи бода никъ а хьех.

Вай Даьхе сийлен ворхI шера план кхоачашъеш йоалл. Советски демократе байракха кIал, Коммунистически парте хьалхленца коммунизм хьалъяра керда толамаш доахаргда. советски халкъо.

ДИКАГIБАРАША ТIАХЬЕХ:

ССКП ЦК Пленум хьаеллача денга техникеи бIаьсти дIаювча культурай фуи бIаьстанга кийчделга йистедаккхара

Гудермесски районерча «Гудермесскии» «Дружбеи» яхача совхозий болхлой коллективашеи специалисташеи Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама берригача къахьегамхошка кастта хургйолча ССКП ЦК Пленума хьакъехьа даь

КХАЙКАРАЛ

Деза новкъостий!

Юртбоахама производство дегIаяра, мехкарча лаьттах а хьайбаех а йоала продукташ кхоачам хиллал хилийтара керда къахьегама толамаш доахаргдолаш советски наьха дегаш ураувттаду Коммунистически парте массаза а еча йоакхоно. Юртбоахама производства ерригa отраслеш дIахо сихха дегIаяра лоархIам болаш хургья ССКП ЦК-а Пленум.

ХIанз ерригача вай дукхача къамий Даьхене гIолла, вай парте Центральни Комитета декабрьски Пленума сийна шерра яьржай семилетка хьалхарча шера планаши заданеши ханал хьалха кхоачашъяра йола социалистически яхь. Гудермесски районерча совхозий берригa къахьегамхойн специалисташ а ба кердача къахьегама толамашца Пленум хьаелла денош белгалдаха лаьрхIа.

Района совхозаша хлебозаготовкай план 116 процент, дулха — 107 процент, фуий — 113 процент, тхан — 101 процент ханал хьалха кхоачашъяьй.

Гурахьа ялат дIадера план 112 проценти зябь ахара план 100 проценти кхоачашъяьй. 1960 шера бIаьсти деча кхай тIарча балхашта йизза а ший ханнахьа а кийчо е лоаттабу къовсам шерагIа боаржабе къахьегамхой тIахьех оаха.

Тхоай низи торои лархIа а лаьрхIа, оаха, юрта боахама болхлошеи специалисташеи ССКП Центральни Комитета декабреча Пленума сийна е декхараш кхоачашде тIаэц:

1. 72 трактора а юрта боахама прицепной машинашта а ремонт е шера йоагIа план 1959 шера 22 декабрь тIаккхоачаш — ССКП ЦК-а Пленум хьаелла ди тIакхоачаш кхоачашъе;

2. 31 комбайна, жаткашта, подборщикашта, йол хьокхача машинашта, кхыча техника 1960 шера 20 январь тIакхоачаш — VIII-гIа областной партийни конференци хьаелла ди тIакхоачаш ремонт яь йистеяккха;

3. 1959 шера 22 декабрь тIакхоачаш семилетка шоллагIча шера бIаьсти дIадуврдолча дерригача ялата фу цIендаь а дика тIадаргдолча тайпара кийчдаь а даккха;

4. VIII-гIа областной партийни конференци хьаелла ди тIакхоачаш 1960 шера ялат дIадуврдолча кхашка 11000 тоннал кIезигагIа йоацаш удобренеш яхка:

МоллагIча а гIулакха толам — йоккха говзал йолча кадрех тийша хилар дика кхета а деш, оаха декхар тIалюац 70 тракторист, комсаш, хьажкIаш, баьца даараш леладеча эвеной 55-звеньевой, 130 мастер-полевальщик кийчве, зоотехнически курсашка 70-и агротехнически курсашка 100-и саг Iомаве.

Республика берригa колхозникаш, совхозий болхлой, юрта боахама специалисташ тхоай хьокхама тIехьа бовла, ССКП ЦК-а Пленум хьаелла ди тIакхоачаш еррига тракторни парки прицепной инвентари ремонт яь яккха, 1960 шера дIадуврдолча дерригача ялата фу цIендаь а дика тIадаргдолаш кийчдаь а даккха, семилетка шоллагIча шера бIаьстана дика кийчо е тIахьех оаха!

Гудермесски района «Гудермесскии» «Дружбеи» яхача совхозий коллективай юкъарча собранешка дийца а дийца, тIаийцад.

Б. Антонова фотомонтаж. ТАСС фотохроника.

Электроэнерги кхое лаьрхIад

ССКП ЦК дайтача письмо тIара халкъа боахама лаьрхIа электроэнерги кхоярах бола хоам чIоагIа дог гIоз а доаккхаш тIаийцар «Красный молот» яхача завода 9-ча цеха коллективо. Заводе кхое еззача тайпара электроэнерги кхо ца яр бахьан долаш доккха ze хул. Цудухьа из письмо дийцачул тIехьагIа хьдда предложенеш балха юкъе кхувл энергетикаша. Масала, тоIадаь фо эра ца ахийта, станокаши, машинаши хозахета болх ца байташ лорае, иштта кхыдола гIулакхаш чакхдаха лаьрхIад цар. Электроэнерги кхояра дола тIахьехамаш тIадола лозунгаш хьалтоха лаьрхIад болхлоша завода территоре тIа.

Уж балхаш чакхдаьхача торо хургья хьатIадоагIача шера 1300 эзар киловатт-сахьат электроэнерги кхое.

С. САЛИМОВ.

ВСРП VII СЪЕЗДЕ

БУДАПЕШТ, 2-ча декабре. ТАСС-а корреспондента А. Семенова хоам бу: Венгерски социалистически болхлой парте VII съезда заседане тIа тахан Iуйрийна дIахо а къамаьлаш дир Яноша Кадареи Йене Фокеи докладашта тIагIолла.

Будапештагара венача делегата болхлочо-литейщико Тибор Фабре берригача Венгре мехка гIолла баьржа социалистически къахьегама бригадай болам бийцар.

Политбюро член а ВСРП ЦК секретарь а волча Дьюла Каллаи яхачо дийцар парте идеологически балхеи культурни революцеи дешаш. Цо белгалдаьккхар, тахан, Венгре социализма лардаш хьаелла йистедоалача хана, марксистски-ленински кхетамца нах хьалхкебелга Iалаьмате боккхача лоархIамера тIулакх хилар.

Зала яхача областе юрта боахам социалистически новкъа эргабаккхара опыт ювцаш къамаьл дир делегата Янош Шейтера. Парте чурча гIулакхашта а, цун нахацарча гIулакхашта а, аьлар цо, айхха кхотаденнеи барт-цхьоагIо йолаши вай хиларца, хIаьта иштта социалистически лагера мехкашца вай чIоаггIа дувзаденна хиларца тешам болийташ да вайна карагIдаьнна хIамаш.

Съездага моаршалаш хетташ хилар венгерски кагирхой делегацеш — Коммунистически кагирхой союза, пионерий, деша багIаш а къахьегаш а болча кагирхой, венгерский халкъа эскара къонача тIемахой викалаш. Венгерски кагирхой цIерах альбом делар делегаце. Цу альбома тIа яр ВСРП VII съезда сийна кагирхоша тIаийца декхараш кхоачаш мишта даьд гойташ йола отчет.

Вошал долаш йолча коммунистическин болхлойн партей цIерах Iуйрийнарча заседане тIа съездага моаршалаш хоатташ хилар делегацешта жерте латтараш: Чехословаке Коммунистически партегара—Карел Бацилек, Австре Коммунистически партегара — Ф. Фюрнберг, Румыне болхлой партегара — Эмиль Бондараш. Польски вIашагIкхийттача болхлой партегара — И. Лога-Совиньский.

БУДАПЕШТ, 3-ча декабре. ТАСС-а корреспондента А. Семенова хоам бу: Венгерски социалистически болхлой парте VII съезда сайрийнарча заседане юрта боахам социалистически эргабаккхара цхьацца дола дешаш дийцар ВСРП ЦК Политбюро член волча Лайош Фехер яхачо.

Венгерски Халкъа Республика Президиума Председатель волча Иштван Доби яхачо а юрта боахам дегIабоалабара, къоаггадаь аьлча, производственно-кооперативни болама хетадаь дир ший къамаьл.

Венгре профсоюзий совета генеральни секретарь волча Янош Брутьо яхачо ший къамаьлаца аьлар, Центральни Комитета доклада тIа белгалтъяьккхача социалистически тIишлош хьалъяра йоккхача программа профсоюзаш раьза я, аьнна.

Сайрийнарча заседане вошал долаш йолча коммунистическин болхлойн партей цIерах съездага моаршалаш хоатташ хилар делегацешта жерте латтараш: Болгарски Коммунистически партегара — Енчо Стайков, Германе Коммунистически партегара — Макс Рейман, Албански къахьегама партегара — Хюсни Капо, Корея Къахьегама партегара — Пак Ден Ай, Индонезе Коммунистически партегара — Д. Айдит.

ССКП обкоме

Гудермесски районерча „Гудермесскии" „Дружбеи" яхача совхозашкарча болхлойн гIулакхерча наьхеи коллективо Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахамерча берригача къахьегамхошка даьча кхайкарала хьакъехьа

ССКП обкома секретариата къоабалдаьд Гудермесски районерча «Гудермесскии» «Дружбеи» яхача совхозашкарча болхлойн гIулакхерча наьхеи коллективо Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахамерча берригача къахьегамхошка даь кхайкарал.

Обкома секретариата декхарийла яьй парте райкомаш, райисполкомаш, первични партийнии, комсомольскии, профсоюзнии организацеш Гудермесски совхозий болхлоша даь кхайкарал колхозникийн совхозий болхлойн юкъарча собранешка шерра дувцилга а ургйолча ССКП ЦК Пленума сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачашдар духьа социалистически яхь йоаржаелга вIаштIехьдакиха.

«Грозненский рабочий», «Ленинан некъ», «Сердало» яхача газетий редакцештеи радиовещане комитетаи тIадиллад хургйолча ССКП ЦК Пленума сийна лаьца социалистически яхь мишта лел хадданза кхайкаделга.

Шоай болх безаш

Семилетка йоккха программа ханал хьалха кхоачашъяра шоашта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяьй хлебокомбината заводий коллективаша. Комбината заводашта юкъе семилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра хьалхле лелаю н. В. Т. Овчарука кулгалдеча № 2 йолча завода коллективо. Укх шерара производственни план 137 процент кхоачашъяьй цар, хIаьта дикка хьоар кхо а даьд.

Массехк бутт ба хлебокомбината № 2 йолча заводо дIа-юха телаш йола Ще байракх лелаю. Завода хьалхле лелаеча бригада бригадира нов. Подколзинас № 1 йолча завода тIехьайиса хинна бригада шийта хьаэцаро чIоагIа пайда белар. Дика доал дар бахьан долаш хIанзалца ца хиннача тайпара цхьоагIо а йолаш, дика къа а хьегаш хьайоагIа из бригада.

ХIара беттара задани тIехкхоачашъю № 2 йолча завода болхлоша нн. Макаровас, Мнацаканова, Кумачевас, Еланскаяс, иштта кхыбараша а.

Декабрьски Пленума сийна дикача къахьегамца накъа йоагIа № 2 йолча завода коллектив.

Р. МУЦОЛЬГОВА.

Дагестане лаьттан кIалхарча рузкъай керда моттигаш

МАХАЧКАЛА, 3 декабре. (ТАСС). Республикерча лаьттан кIалхарча рузкъай карта оттадаьд Дагестански АССР-ча геологаша. Геологий совещане хьахьокхаш дар из. Хьайийлай мехкдаьттеи, гази, кIори доалла керда моттигаш. ХIанз Дагестане 280 геолог ва къахьегаш, духхагIабараш кIал даьхача къамех бола специалисташ а ба. Укх шера геологическии Iилма-тохкамеи балхашта лаьрхIа 75 миллион сом ахча дIадахийтад республике. Укх семилеткаш шозза лакхлургда геологоразведочни балхаш.

СОВЕТСКИ КОНСТИТУЦЕ ДЕННА НАКЪА БОЛХАШ

АЛМА-АТА, 3 декабре. (ТАСС). Берригача халкъа дезача денна— Советски Конституце Денна — производственни совгIагащца накъа боагIа Казахстана столицера къахьегамхой.

Дикка толамаш даьхад энергетикаша. Производствана автоматизации механизации ярца миллион сом кходаьд. 20 эзар киловатт-сахьат совгIа электроэнерги кхоьяьй.

Еза-йоккха машинаш еча завода коллективо шера йоагIа план ханал хьалха кхоачашъяьй. Алюминови биткъа саьрг тIалуста машинаш арахеца йолаяьй заводо. ЦIаста даранта меттел алюминови кабелаш дуккха а арахеца йиш хургья кабельни промышленностага уж машинаш шийга дIакхаьчача.

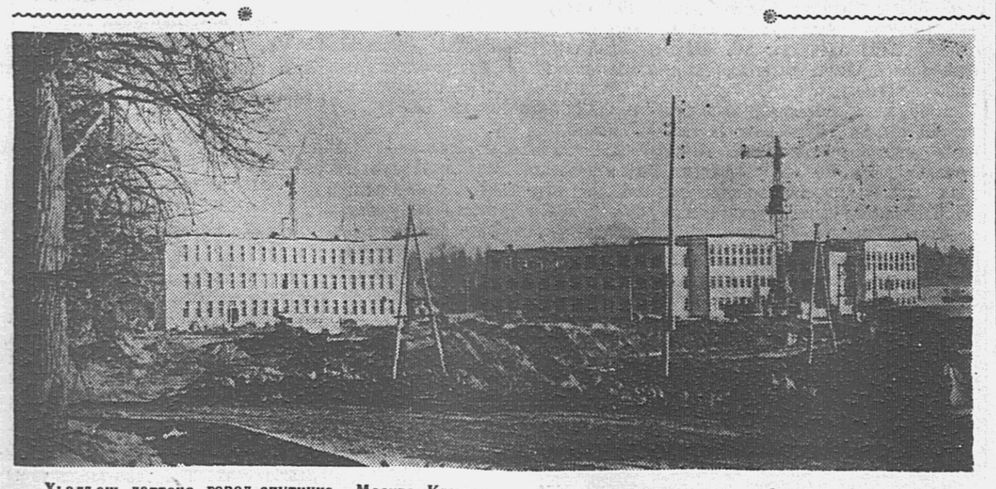

Хьалъеш латтача город-спутнике Москве Крюкове хьалдеш латт хьалхарча цIеной пенаш. Города промышленни зоне йистедоалаш латт шин технически училищай цIеношь, болхлой-кагирхой школа, хьалъеш латт центральни котельне, водопроводни узла цIеношь. Нах чубаха цIеношь хьалдергдолча метте наькъаши лаьттан кIалхара балхаши — канализации, хий дуллилгеи, водостокаши, электрокабела линии, газопроводи юллаш латт.

СУРТА ТIА: город-спутника промышленни зона хьалъеча. Кулешова сурт.

ТАСС фотохроника.

Ханал хьалха!

Семилетка хьалхарча шера йола паччахьалкхен план ханал хьалха, Советски Конституце денга, кхоачашъе лаьрхIадар Ростовски совнархоза чуйоагIача Грозненски электроремонтни участка коллективо. Цхьабакъда, из декхар тIаийца дукха ха ялалехьа комсомольцаша хьалхле а лелаеш социалистически яхь яьржар участке. Рационализатораша хадданза болх бу къахьегама овсарал лакхъяра, болхлой къахьегам аттача баккхара.

Участка болхлойн инженерно - технически болхлойн коллективо дикка къахьегарах шера йола производственни план ханал хьалха, 5-ча декабре, кхоачашъе аьнна тIаийца хинна декхар кхы а хьалхагIа, 26-ча ноябре, кхоачашдир. Валови продукци арахецара план 106 процент кхоачашъяьй, товарни продукци арахецара план кхоачашъяьй 106,2 процент. Ростовски совнархоза чу мел йоагIача участкаел хьалхагIа производственни декхараш кхоачаш а даь хьалхара моттиг яьккхай коллективо. Грозненрча электроремонтни участка коллективо хIанз ший мел бола низ оарцагIа баьккхаб семилетка шоллагIча шера план а цу тайпарча толамашца ханал хьалха кхоачашъяра.

М. ОСМИЕВ.

Нохч-ГIалгIай журналистий собрани

2-ча декабре Грозне хилар ССКП обкома пропагандаи агитацеи отделои Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союза правленеи вIашагIтеха республикански газетий а радио а болхлойн, многотиражни газетий редакторийн, бехкхокхаме секретарийн, болхлойн юрташкарчеи корреспондентий активеи собрани. Собране балхаца дакъа лоацаш бар партийнии советскии болхлой а.

Собрани хьайийлар ССКП обкома секретара нов. А. Г. Цветкова.

СССР журналистий хьалхарча съезда балха итогех а республикерча журналистий декхарех а лаьца доклад йир съезда делегата, «Грозненский рабочий» яхача газета редактора нов. В. Н. Корнилова.

Пренеех къамаьлаш дир Наьсарен района газета редактора нов. Цаурбекова, Грозненски района газета редактора . нов. Имшенецке, пединститута студентка нов. Абадиевас, Нохч-ГIалгIай АССР Министрийн Совета инструктора нов. Иванова, «Машиностроитель» яхача многотиражни газета бехкхокхаме секретара нов. Сальмана. «Сердало» яхача газета письмой отдела заведующе нов. Галаева, иштта кхыбараша а. Цар массане а дийцар коммунизм хьалъяра гIулакхаш дикагIа а кIоаргагIа а дувца дезаш долча кепа йоазонни радиои болх дIахо кепа баргбоацаш хиларах.

Собране балхаца дакъа лоацаш хилар РСФСР йолча ССКП ЦК бюро пропагандаи агитацеи отдела инструктор нов. А. Ф. Меркулов.

Собране хиннараша соцам а ССКП ЦК-га дахьийта письмо а тIаийцар.

СОВЕТСКИ ДЕМОКРАТИЗМА БАЙРАКХА КІАЛ

КОНСТИТУЦЕ БЕЛГАЛБАЬЧА НОВКЪА

Къахьега, салаІа, деша бокъонаш еннай наха Советски Конституце. Истере чухь цІаккха а, цхьанна а мехка хиннаяц уж бокъонаш. Къаьстта чІоагІа йоакхо ю Коммунистически партеи Советски правительствоси къахьегамхошка дешийтара.

Дукха ба тха Авторемонтни мастерскешка болх бешше а дешаш. Царех ба политехнически техникуме дешаш бола слесарь нов. Поцелуев, столяр нов. Мальцев, иштта кхыбараш а. Берригача болхлоша технически занятешка лакхъю шоай квалификаци.

ЦІаккха а йицлургьяц сона,—йоах тха дикагІа волча моторашта ремонт еча слесара нов. И Денисова,—вай парте бахача наьха хьал-торо лакхяра еш йола йоакхо, кхы а чІоагІагІа къахьегаргда аз дІахо йодача хана вай паччахьалкхен хьал долашагІа хилийтара.

Ший дош кхоачащду нов. Денисова, хІара сменах йола балха норма 150—160 процент кхоачашъю цо. 13 шу да говза слесарь тха предприяте болх беш вола. ХІанз коммунистически къахьегама ударник яха цІи яккхара къовсам лоаттабеш ва из.

Иштта дика къахьег мастерскешка 16 шера болх баьча, коммунистически къахьегама цІи яккхара къовсам лоаттабеча столяра нов. Г. Сердюкова.

Царна а ужжамо кхыбарашта а дика хов шоаш боккхий хилча паччахьалкхено Іалашбергболга.

Ужжамо кхы дукха а ба Авторемонтни мастерскешка шоай балха нормаш тІехкхоачашъеш бола болхлой. Шоашта, шоай халкъа къахьегилга дика кхетаду цар.

Цудухьа вІаштІехьдаьннад тха укх шера йола план ханал хьалха кхоачашъе тІаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашде. Тха коллективо дош деннадар семилетка хьалхарча шера план 15-ча декабре кхоачашъе, аьнна. ХІаьта из кхоачашъяй 25-ча ноябре. ХІанз семилетка шоллагІча шера чотах къахьегаш я мастерскей коллектив.

Дика лакхъяй къахьегама овсарле, лохбаьб арахецача продукце ший мах. Из вІаштІехьдаьннад тайп-тайпарча къамех бола нах цхьа дезал санна барт тайна, цхьоагІо йолаш хилар бахьан долаш. Цул совгІа дукха кхихьай балха юкъе рационализаторски предложенеш а. Боккха пайда беннаб механически цехерча мастера нов. Литвинова тийннача фационализаторски предложенеша.

Къахьегама овсарле лакхъе, арахецача продукце мах лохбе гІо дир автобусашта, двигателашта, автомашиний агрегаташта ремонт елга денгара-денга керда дахаро, болхлоша шоай квалификаци лакхъяро.

ХІанз тха коллектив кийчлуш я 1960 шу доладелча денз дийнахьа 7 сахьата болх бергболаш. Из а я Советски Конституце къахьегамхошта еннарех цхьа бокъо.

Парте еча цу йоакхонна кердача къахьегама толамашца жоп дала лаьрхІад коллективо.

Таханарча дезача денна сийленца накъа енай Авторемонтни мастерской коллектив. Семилетка ханал дукхха а хьалха кхоачашъе лаьрхІад цо.

Шоай Советски даьхе, Коммунистически парти дукха еза советски наха. Цудухьа советски халкъа барт болча дезала вІаштІехьдарда из декхар кхоачашде.

Сурта тІа: мастерской дикагІа бола болхлой (аьрдехьара аьттехьа): И. Денисов, А. Лесков, Г. Сердюков, В. Кузнецов двигателга оатхала фу эш хьожаш боахк.

М. МАРЗАГАНОВ,
авторемонтни мастерской керттера инженер.

Советски сага салаІа йола бокъо

Советски Союза Конституце тІа йоах: «СССР гражданий салаІа бокъо я. СалаІа йола бокъо Іалашъю бархІ сахьата балха ди оттадарца... къахьегамхошта долча гІулакха шортта санатореш, салаІа цІенош, клубаш хилийтарца». Иштта йола дика бокъо яьннай вай мехка болхлой классои къех болча ахархошеи Сийлахь - йоккха Октябрьски социалистически революци котъяккхар бахьан долаш.

Советски паччахьалкхено хІара шера Іалаьмате дукха рузкъа тел социальни страхованех. Цунна юкъе доагІа санаторешка, салоІача цІеношка, туристски базашка аха къахьегамхошта телача путевкех луш дар.

Коммунистически партеи Советски правительстваи ший керттера теркам тІабохийтаргба ворхІ шера чухь къахьегамхой унахцІенои цар салоІилгеи дахо а тоадара гІулакхашта. ДукхагІа моттигаш хургья больницешка, поликлиникашка, салоІача цІеношка, санаторешка.

Къахьегамхой вахар тоадара гІулакхашка 1965 шера 345 миллиард сом дІадохийтаргда.

Партеи правительстваи къахьегамхоша салаІара еш йола йоакхха чІоагІа холуш я вай республике а. Алхха Нохч-ГІалгІай АССР профессиональни союзашка гІолла ваха укх тІеххьарча шин шера санаторешка, салоІача цІеношка, туристски базашка хиннав 31642 болхлои гІулакхера саги, санаторе водаш доаккхача ахчах 30 процент салоІача цІагІа шин кІира водаш доаккхача ахчах 72 сомо мара шоай ахча а ца луш.

Иштта хинна Іац укх тІеххьарча шин шера санаторешкеи салоІача цІеношкеи хинна республикера къахьегамхой. Царна юкъе багІац предприяте фонда чотах, республика Военкоматашка, социально Іалашвара Министерстве, обществашка, директивни органашка гІолла путевкаш ийца республикера къахьегамхой. СалаІа а дарба де а баха ийца путевкаех боагІача маьхах кхоалагІа дакъа мара ахча даладезанзар цу селларча дукхача къахьегамхой.

Стационарни санаторели салоІача цІеноели совгІа, вай мехка дукха туристски базаши цхьан дийнахьа салоІа цІеноши да заводашта, фабрикашта, обществашта кара долаш. Цу моттигашка а салоІаш хул Іалаьмате дукха къахьегамхой. Лоаццача хана салаІара эша дика хьалаш хул цига.

Укх семилетка хІара шера дукхагІа хьалъергья санатореши салоІа цІеноши. 1960 шера Нохч-ГІалгІай Облсовпрофа хьалхле лелаеча профессиональни союзашка гІолла цу санаторешкеи салоІача цІеношкеи гІоргва 12000 болхлои гІулакхера саги, хІаьта царца цхьана санаторешкеи салоІача цІеношкеи путевкаш яла торо йолча кхыча организацешка гІолла дукха къахьегамхой а гІоргба.

Вай мехко, вай халкъо промышленносте, юрта боахаме, Іилма чухь, культура хьакъехьа даьхача толамаша эгтара дикагІа дола хьалаш хьахулийт къахьегамхошта материальнии духовнии хьашташ кхоачащара эша. Цу толамаша шоай аргьагІа торо хулийтаргья санатореш, салоІа цІеношн, туристски базаш, спортивни моттигаш дукхагІа хьалъе.

Нохч-ГІалгІай мехка хІанз укх сахьата Серноводскеи Іарам-хитІеи ши санаторий а городе Грозне Грозненски № 1 яхеи Советское яхача юрта Грозненски № 2 яхеи салоІа ши ціа а да. Нохч-ГІалгІай мехка лаьрхІа ца Іеш, цул арахьа а чІоагІа лоархІаш я уж. Цу моттигашка салаІа ух вай мехка масса миІингера нах. Цхьабакъда, белгалдакха дезаш да вай республикерча санаторешкеи салоІача цІеношкеи цхьадола цІенхаштара кхоачамбоацараш хилар. Уж кхоачамбоацараш керттерча даькъе санаторейи салоІача цІенойи болхлоша цига ухача салоІача а цамогаш болча а наьха теркам кІезига беш хиларахи культурни гІулакхаш кхоачам боллаш царна ца хилийтарахи латт. 1960 шера санаторейи салоІача цІенойи хьалхле лелаераша лорий, культура, чуІеча моттига а кхыдолча хІамай а гІулакхаш цамогаш болчеи салаІа ухачеи наха лоархІам боллаш дикагІа дергда ала йиш я.

Нохч-ГІалгІай АССР-е санаторешки салоІа цІеноши шердара хьакъехьа аьлча, укх гарггарча шинкхаь шера Шеро-Аргунски хьасташка, хІаьта иштта Горячеисточненске санатореш хьалъе йолаергья. Республикерча хозача моттиге салоІа цІенош хьалдергда.

ЧІоагІа Коммунистически партеиеи советски правительствоеи, мугІахьа долча социалистически Даьхе дукха езача советски халкъо ший низ а шийна хозар а дІалуш къахьег вай мехка махулла чехкагІа коммунистически общество хьалъяра гІулакха.

И. КУДРЯВЫХ,
культура болхлой профсоюза обкома председатель.

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ КХАЛСАГ ПАРГІАТА ЯЬККХА ДИ

Советски Конституце деза Ди хьаІакхоаччача хана чІоагІа ядагадох хьалха дІаяхача хана хинна Нохч-ГІалгІай къамах болча кхалнаьха вахар. Дукха ха яц нохчийи гІалгІайи кхалнах цхьаккха бокъо а йоацаш дийша а боацаш хинна. Уж дац 40 совгІа шу мара.

Советски Іаьдал эттача хана денз дукха хувцамаш хиннад кхалнаьха вахара юкъе.

23 шу хьалха 1936 шера 5 декабре VIII Ерригсоюзни съездо чІоагІдир хІанзара Советски Конституци. Цудухьа, хІанз миччахьа а моллагІча а боахама отрасле болх бе а кулгалле а йиш йолаш ба кхалнах. Къаьнача Іаьдалах юхедиса во гІулакхаш дІа а даьха Нохч-ГІалгІай кхалсагаи маІача сагаи юкъера бокъо цхьатарра хилийтай Советски Конституце. ХІаьта юкъерча школашка, институташка, техникумашка кхы а дуккхача лаккхехьарча заведенешка деша а ший специальностех болх бе а йиш я цар.

Вай республике дукха ба тайптайпара дола лоархІамера а бехктокхамера а балхаш деш бола гІалгІай кхалнах. Масала, унахцІено лораяра балха ба нн. Т. Кодзоева, Ф. Ахриева, Л. Измаилова, халкъа образоване Т. Укурова, М. Мальсагова, М. Джамбулатова, Л. Базгиева, Культура Министерстве Ж. Зязикова, иштта дуккха кхыбараш а.

ХІара шу массаза доал дукхагІа хул лаккхехьарчеи юкъерчеи специальни дешара заведенешка деша бамехкарий. Хала дац вайнаьха мехкарашта деша, хІана аьлча Іаьдало деррига вахара наькъаш хьадийлад царна. Дукха мехкарий ба Астрахане, Фрунзе, Ростове, Новочеркасске, Ленинграде, Москве, иштта кхы дукхача городашкарча институташка деша багІаш.

Дукха ха йоаццаш вай правительствос яьча лаьрххІача решенех Грозне хьайийлай гІалгІайи нохчийи йиІигашта лаьрхІа школа-интернат. Цу школе хІанзле 128 йиІиг я дешаш, царех 50 йиІиг гІалгІай я. Дешархошта юкъе дика дешаш белгалбаьннаб 10-ча классерча дешархой бола Дзарахова, Льянова, Кодзоева иштта кхыбараш а.

ГІалгІай хьехархой ба цу интернате берашта хьехаш. Масала, М. Мальсагова, Л. Нальгиева, М. Азиева, кхыбараш а. Дика дІахьу цар шоай болх.

Советски Конституце Ди — нохчийи гІалгІайи кхалнаьха дега чу салоІами паргІатои есса ди да. Цудухьа да из цун вахара юкъе эгтара лоархІамегІа дола ди.

Д. БАЗОРКИНА,
№ 15 йолча школа-интернатан завуч.

Сурта тІа: Грозне № 15 йолча школа-интернатан дешархой группа.

И. ПЛИЕВА сурт.

Ираз дола вахар

«Из книжка чІоагІа лораделаш, цу тІа корайоагІаргья шоана шоай бокъонаш» иштта ала йиш я Советски Конституцех са а берригача вай мехкарча наьха а. Йизза нийса бокъонаш сага енна конституци из мара дац. Цудухьа дукха деза из советски наха.

Йоккхий бокъонаш еннай Конституце тхона, мехкарашта. МаІача наха нийсса къахьега, салаІа, деша, общественни вахара юкъе дакъа лаца бокъо я тха. Уж бокъонаш нийсса дІаяхьа гІерт Нохч-ГІалгІай паччахьалкхен педагогически институтера студенташ а.

Советски Іаьдал отталехьа цхьаккха а бокъо хиннаяц нохчийи гІалгІайи кхалнаьха. Юкъарча вахара чухь дакъа лаца, деша, салаІа бокъо йолаш ца хилар бахьан долаш халача Іазапе хиннаб кхалнах.

Иштта дац кхалнаьха вахар хІанз, хІаьта тІехь-тІехьагІа дикагІча оагІорахьа хувцалуш а латт из.

Дикеи тІехдикеи дешарца, общественни балхах дакъа лацарца жоп лу студенташа Коммунистически партеи Советски правительствоеи еча йоакхонна. Цхьа дезал санна барт тайна, цхьоагІо йолаш ба тха институтера дуккхача къамех бола студенташ. Цхьана юкъара болх беш, дешаш, салоІаш ба са новкъостий адыгейка Пчентлышева Аня, нохчо Исмаилова Зура, эрсе Бабикова Тамара, гІалгІай Костоева Райхьант, Зязикова Люда, иштта кхы дуккха бараш а.

Дешара совгІа школашка вожатеш болаш болх а бу оаха.

Дика къахьийгар студенташа укх гурахьа вай республикерча колхозашеи совхозашеи ялаташ чузцача хана.

Студенташа дакъа лоац республикерча лоаман районашкара моттигаш Іомаеш йолча экспедицей балхах.

Коммунизмага бода сийрда никъ парте хьеххача тайпара нийса дІабахьара тхоашка доагІа дакъа сийленца дІахьоргда оаха.

Х. БАЗОРКИНА,
пединститута 2-ча курса студентка.

Шин студе доттагІал

Ленинградски паччахьалкхен театральни институт вІашагІъеллача денз цигарча къамий студей студенташта юкъе леладеш да доттагІал. Барт тайна, цхьоагІо йолаш ба лакхехьарчеи лохехьарчеи курсашкара студенташ. Лакхехьарча курсашкарча студенташа шоай говзал а, шоаш Іомадаьр а дІахьех вокх студенташта. ХІаьта каст-каста доттагІен сайренаш ю цар.

Укх деношка В. В. Маяковске творчествох лаьца доттагІлен сайре хилар 3-чеи 1-чеи курсашкарча студей студентий. Из вІашагІъеллаяр 1-ча курсерча студенташа. Царех цхьан студента Маяковске творчествох лаьца лекци йийшачул тІехьагІа сайрене дакъа лаьцарашка йийшар цун стихаши поэмай отрывкаши. Сайре йистеяьнначул тІехьагІа цига дакъа лаьцача берригача студенташа дийцар ужжамо йола сайренаш юкъера доттагІал чІоагІдара пайдане йолга.

Нохч-ГІалгІай студе комсомольски организаце секретара С. Котиева студерча комсомольций цІерах баркал аьлар сайре вІашагІъеллача 1-ча курсерча студенташта. Сайрене дакъа лаьцар студешкарча хьехархоша. Діахо йодача хана а иззамо йола сайренаш пайдане йолгах лаьца дийцар студенташа.

ХІанз Нохч-ГІалгІай студера студенташ кийчлуш ба 1-ча курсера студенташ шоаш болча хьа а бийха доттагІлен сайре вІашагІйолла. «Нохч-ГІалгІай халкъа культура дегІаяри цун истории» яхаш хургья из сайре. Цу темах лаьца лекци ешаргья студента Котиева.

ЦІахо йодача хана а ужжамо йола сайренаш вІашагІъехка лаьрхІад оаха.

М. ДАКИЕВ,
Ленинградски театральни института студент.

М.-С. ПЛИЕВ.

Никъ аз даим хьоца бу

Хьанна довзац ер вай закон?
Малав укхох гІерташ вар?
Нах боацор ва ер вай закон
Даржар кхераш эгаш вар.
БІарга Іувжаш вай
бокъонаш,
Далар кхераш бера доал,
Наха даькхха хьацар
Іувдаш
Рузкъа Іалашдеш из воал.
Вай закон да вошал дувзар
Къамаш гІоза доахадер,
Нийса доацар юстар тувсар
КІалвисачун йоакхо ер;
Рузкъа, боахам мехка мел
дар,
Къахьегамхой юкъар даьр,
Шийна везаш халкъо
хержар,
Мехка доалдеш лоаттавер.
Маьрша даха хьо, тха закон,
Аз хьох чІоагІа доккхалду,
Хьол нийсагІ дац лаьтта
тахан,
Никъ аз даим хьоца бу.

Къахьегама бокъо

Хьалха, паччахьа Іаьдал долча хана хала дар къахьега, хІана аьлча къахьегам хала хиларал совгІа болхлоша дика кхетадора шоаш бІаьхийча наха къахьегилга. Иштта бац къахьегам вай Советски мехка. Советски Конституце бокъонаш еннай къахьега, салаІа, деша. Уж бокъонаш мамогга дикагІа лелаю тха № 2 йолча бригадерча мехкдаьтта доаккхача болхлюа.

Доккхий декхараш тІаийцадар укх шера бригада коллективо.

Ханал хьалха кхоачашъяй бригада 11 бетта йола мехкдаьтта даккхара план, хІаьта планал совгІа эзараш тоннаш а еннай паччахьалкхенна. Планал 12 процент лакхденнад бригада дийнахьи буси доаккхаш дола мехкдаьтта. Балха юкъе тайптайпара теолого-технически гІулакхаш кхахьарца, рационализаторски предложенеш теларца, иштта кхы гІулакхаш бахьан долаш вІаштІехьдаьннад уж толамаш даха.

Къаьстта дика къахьегарца белгалбаьннаб тха дикагІа бола операторашш нн. Калмыков, Микулышин, Бережной, иштта кхыбараш а. ХІара сменах, бетта, кварталах йола мехкдаьтта даккхара план тІехкхоачашъю нов. В. Мамцов керте латтача комсомольско-кагирхой участкерча къонача болхлоша. Сийленца накъа баьхкар уж къахьегамхошта мел эша бокъо еннача денна—Советски Конституце Денна. Шоаш дика къахьегарал совгІа, балха говзал кІезига йолча къонача болхлошта а дика новкъостал, ду операторашша Бережной Александра, Микулышин Николая, иштта кхыбараша. Цар новкъосталца ший говзал дикка лакхъяй къонача нефтяника Хаджаев Тархана.

Бригада болхлой коллективо къовсам лоаттабу мехкдаьттеи цун продукташи Іоухаш ца йойта. Дуккхьа цхьан комсомольско-кагирхой участка коллективо лаьрхІадар укх шера 80 тонн мехкдаьттеи цун продукташи кхое, хІаьта хІанзале а 100 тонн хоьяй.

Мехкдаьтта дуккхагІа даккхара чІоагІа новкъостал ду тха рационализатораша а. Боккхача пайданера рационализаторски предложенеш тийннай нн. Колейникова, А. Резниченкос, В. Мамцова, иштта кхыбараша.

Барт тайна, цхьоагІо йолаш ба тха бригадера дуккхача къамех бола болхлой. Царна юкъе ба эрсий, гІалгІай, нохчий, хІирий, иштта кхы къамех бола нах. Цар дика кхетаду таханара ираза ха дунен тІа эгтара нийсагІа долча конституце шоашта еннилга.

А. АЛБОГАЧИЕВ,
«Малгобекнефта» НПУ 3-ча промысла бригада мастер.

Болхло-агитатор

Ер шоллагІа шу да Курчалоевски районерча РТС-е Гамбулатов Муте мотористал болх бу. Дика къахьегарца кхыча болхлошта юкъе белгалва из. Цига болх бе веначе хана цІаккха а сецабац цо ше доал деча машина мотор. Дика болхло хиларал совгІа агитатор а ва Гамбулатов.

Ше болх баь йистеваьнначул тІехьагІа болхлошта тайп-тайпарча темаех лаьца лекцеш а еш беседаш а ю цо. Гамбулатов иштта хиларах чІоагІа дукха веза болхлошта.

Б. АХМЕДОВ.

Вай доттагІашкахьа

КЪОВСАМЕИ КОТАЛОНИЙИ НИКЪ

Монгольски Халкъа Республика вІашагІъелла 35 шу дизар дездир монгольски халкъо 26 ноябре.

Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце идеяша дегаш ураоттадаь болча Монголе къахьегамхоша, советски халкъо новкъостал а деш Халкъа-революционни парте кулгалца йоккха котало яьккхар 1921 шера хиннача халкъа революце, из геттара мукъадаьлар социальнии колониальнии Іазапах.

Революци котъяьннача хьалхарча хана Монголе чура а арахьара а гІулакхаш чІоагІа хІалача хьала тІа дар. Цу хана цІендаь дІадаьха даьннадацар Унгерн яхача барона белотвардейски эскараш. Хьайбай боахамаш леладеш хинна къахьегамхой шийна чІоагІа караберзабаь хинна цу хана бахареи дынеи Іаьдала керте лаьттача богдо-гегена. Цудухьа 1924 шерага кхаччалца монархе цхьадола гІулакхаш лаьттад мехка, Іаьдал халкъа правительства кара хинна доллашехьа а.

Халкъа революци яьннача хьалхарча шерашка даьча доккхийча политически экономически хувцамаша монархи дІаяккхара мел эшар вІаштІехьдаьккхар. 1924 шера 26 ноябре 1-гІа Сийлахь-йоккха халкъа хурал хилар. Цо монархи дІа а яьккха Монголех Халкъа Республика а йир цун конституци а оттадир. Къахьегамхошта йоккхий политичёски бокъонаш а кортамукъале а елар конституце. Цо харжара бокъонех баьхар феодалаши кхыйола эксплуататорски элементаши.

Халд а цунга хьежжа сий долаш а никъ бар монгольски халкъо ше кортамукъа даьлча денз хьабенар. Дуккхача хана Монголе доал деш феодально - крепостнически гІулакхаш хилар бахьан долаш кІамаш хьаю низаш дегІадахкара чІоагІа новкъарле хиннай. Халкъа революци ялалехьа ах процент мара дийша нах бацар мехка.

Халкъа Іаьдал латтача шерашка Монгольски Халкъа Республикерча къахьегамхоша денал долча шоай Халкъа-революционни парте кулгалца аграрно-индустриальни паччахьалкхе а яь дІаоттабаьб цхьан хана тІехьбиса феодальни, колониальни хинна мохк. Советски наха хозахет вошал тІехь Советски Союзо даь масса тайпара новкъостал цу юкъе даха хилар. ТІеххьарча шерашка Монголена новкъосталаш ду Китайски Халкъа Республика, Чехословаке, ГДР, Венгре, кхыча социалистически мехкаша а.

Монгольски Халкъа Республике социализм хьалъяра опыто бакъбу котъяьннача хьалха латтача мехкашкарча пролетариата новкъосталца, капитализмага гІолла дегІа а ца йоагІаш социализм тІехьдисача мехкашка хьалъе йиш хиларах лаьца В. И. Ленина язбаь бовзаш бола болх.

Керда вахар оттадеш боахкача Монгольски Халкъа Республика къахьегамхошта дуккхаза а чуреи арахьареи йоккхий халонаш нийсъеннай. Монгольски халкъа революци лоархІамерча шин исторически этапах чакхъяьннай ше дегІайоагІача хана чухь. Хьалхара общедемократически этап революци котъяьннача хана денз 1940 шерга кхаччалца йІаьхъеннай, хІаьта шоллагІа йола социалистически этап 1940 шера денз йола а енна таханалцца хьайоагІа.

Революце хьалхарча этапера парте политика керттерча даькъе тІаерзаяь яр халкъа боахама массадолча доакъошкара кхыча паччахьалкхений капитал аракхоссара а феодальни доалахье дІаяккхара а. Цунца парте чІоагІа йоаххо яьй республике хІамаш хьаю низаш сихха дегІадоаладара, хьайбай боахамаш леладеча наьха материальни вахар тоадара, мохк феодально - крепостнически гІулакхашкара кердача, социалистически гІулакхашка баккхар духьа материально - технически база йилара. Цу ханна дІадаьхар доккхий монастырскии феодальнии боахамаш, хІаьта цар доахан хьайбай боахамаш леладеча нахага дІаделар, дІаьхийча боахамаша договорех мара батракаш чуоттабергбоацаш порядок, оттайир, хІара боахама цун боккхалтеи зІамигалгеи хьежжа оттаяьй налог, иштта чакхдаьхад кхыдола лоархІамера социально-экономически гІулакхаш а.

Мехка хинна уж Іалаьмате доккхий хувцамаш дІаяздаьд 1940 шера VIII-гІча Сийлахь-йоккхача халкъа хурало тІамийцача а хІанз законах йолча а Монгольски Халкъа Республика Конституце тІа. Цун 1-гІча статья тІа йоах:

«Монгольски Халкъа Республика ший мукъах йола, империалистически феодальнии Іазап тІера дІадаьккхача къахьегамхой (аратий—хьайбай боахамаш леладерий, болхлой, интеллигенце) паччахьалкхе, мохк дІахо йодача хана социализмага гІоргболаш капиталистически боаца никъ буллаш йола паччахьалкхе я».

1920 шера социализма лард йолла йолаеннача Монгольски Халкъа Республикага шерра социализм хьалъе йолаяла йиш хиланзар, хьалхагІа германски фашизмана а цул тІехьагІа японски миллитаризмана а духьал советски халкъа Сийлахь-боккха Даьхен тІом болабалар бахьан долаш. Цу халача шерашка ший вешийна — советски халкъа тІаэтта летар монгольски халкъ.

МХР-е социализм сихагІа хьалъе йолаелар тІом сецачул тІехьагІа. Укх тІеххьарча итт шера хьадаьд езайоккхача промышленноста керда доакъош: горнорудни, мехкдаьтта, энергетически.

1948 шера денз ший торонашка хьежжа экономически планаш увттае йолаелар Монгольски Халкъа Республика. Хьалхареи (1948—1952 шераш) шоллагІеи (1953—1957 шераш) пхе шера планаш кхоачашъярах дикка дІахьалха даьккхад мехка социализм хьалъяра гІулакх.

1959 шера Іалаьмате йоккха, мадарра аьлча исторически котало яьккхай монгольски халкъо. Монгольски халкъа-революционни парте Іалаьмате боккха организаторскии болх бар бахьан долаш аратски боахамашта кооперировани яь чакхъяьлар республике. Из да МРХ берригача халкъа боахаме хІанз бокъонца социалистически производственни гІулакхаш оттар; мехка социалистически доалахьен ши форма — паччахьалкхени кооперативнии — чІоагІьенна дІаоттар.

МХРП XIII-гІча съездо чІоагІьяь директиваш а йолаш, МХР 1958—1960 шерашка дегІайолае аьнна кхаь шера оттаяь план а парте ЦК мартовски (1959 шу) Пленума решенеш а кхоачашъяра чІоагІа къахьегаш да хІанз монгольски халкъ.

Монгольски кепайоазонца кепа теха араяьннача, МХР халкъа боахам дегІабара йола паччахьалкхен план кхоачашъярах лаьца 1959 шера кхаь квартале яьча итогаша тешал ду кхаь шера план дика кхоачашъергхиларах а, хІаьта цхьадолча балхашта дуккха а тІехкхоачашъергхиларах а.

Дика кхоачащдеш латт парте ЦК мартовски Пленумо оттадаь декхар: 1961 шера денз шоаш доаккхача ялтийца мохк Іалашбелта. Къаьстта боккха лоархІам болаш шу хилар 1959 шу лаьттанцара боахами юрта боахама производствои дегІайоалаяра гІулакха. Укх шера республикерча госхозаша цІаккха ца хьийкъача тайпара чІоагІа хьийкъа ялат чуеннад: 7 миллион пунтал совгІа ялат. Из да 1958 шера даькхачул 1,8-зза дукхагІа. Берригача мехка юкъера лаьрхІача даькхха ялат гектара тІара 11,4 центнер да. Уж толамаш даха йиш хиннай эрий даьда лаьтташ госхозаша карадерзадар бахьан долаш. ХІанз паччахьалкхен боахамаш дикагІа йолча советски техникаца кийчдаь да.

1960 шера межко ше доаккхача ялатийца мохк 70 процент Іалашбе безаш доккха бехктокхамера декхар оттадаьд юрта боахама болхлошта хьалхашка. Из декхар кхоачащдара 1960 шера 80 процент дукхагІа ялат даккханза дардац.

Халкъа Іаьдал латтача шерашка йиллача социалистически промышленносто хІара шера ший производство совйоах. 1958 шера халкъа боахама ерригача продукцех 42,5 процент лора цо. Продукци арахецара йола план укх шера ийс бетта тІехкхоачашъяьй республика промышленносто.

Промышленноста ерригача предприятешка тІехь-тІехьа шерагІа яржаш латт социалистически яхь. Советски Союзе вІашагІъехкаш латтача коммунистически къахьегама бригадай хьисапе МХР промышленни предприятешка, транспорте, гІишлош еча хьахул социалистически къахьегама бригадаш.

Дика дегІаухаш латтача экономико йиш хулийт партегеи правительствагеи монгольски халкъа материальнии культурнии вахар хІара шера тоаде. 1958 шера алапеш тІатехар кІезига алапеш йийеш болча болхлоштеи гІулакхерча нахаи, лакхдаьд пособеши пенсеши, дикка кІезигьяьй подоходни налог, лакхдаьд паччахьалкхен закупочнии заготовительнии маьхаш, наха чІоагІагІа эшача дуккхача товарий рознични маьхаш лохдаьд.

Ше хьахинача хьалхарча деношке а денз ца хувцаш халкъашта юкъе машари доттагІали хурдола политика лелаю Монгольски Халкъа Республика.

Монгольски халкъо массава раьза а волаш къоабалдир Н. С. Хрущев США вахарца дувзаденна дика гІулакхаш, массане а цІендаь герз дІадакххара хьакъехьа Советски правительства яь предложени, дунен тІа мел долча мехкий парламенташка СССР Лакхехьарча Совето даь Кхайкарал.

МХР хадданза лелаеча машар безача политико хІара шера дукхагІа лакхду дунен халкъашта юкъера цун сий. Дунен тІа мел долча адамех ахаш чулоацаш болча Азерчеи Европерчеи пхийтта мехкаца доттагІал долаш я хІанз Монгольски Халкъа Республика. 1959 шера 11-гІча июле Азерчеи Африкерчеи мехкий доттагІлен Совето яьча решенех цу доккхача шин даькъа тІа мел долча мехкашка чІоагІа белгалдаьккхар МХР вІашагІкхийттача Къамий Организаце дІачуэцара хьакъехьарча дешах дола доттагІлен ди.

Социалистически общество хьалъеча сий дола керда коталонаш йоахаргйолча новкъа бІубенна йода Монгольски Халкъа Республика.

В. ТИТКОВ.

ССКП ЦК Пленума накъа долхаш

БЕРРИГА НИЗ — СИХАГІА ЖА ДЕБАДАРА, ДУКХАГІА ТХА ДАККХАРА

1-ча декабре Нохч-ҐалґІай республикански филармоне республика жа леладеча фермай дикагІа болча болхлой совещани хилар.

Совещане дакъа лаьцар ССКП Нохч-ҐалґІай обкома хьалхарча секретара нов. А. С. Трофимова, Нохч-ҐалґІай АССР Министрий Совета председателе нов. М. Г. Гайрбекова, Ставропольски краерча Кочубеевски районерча Сталина цІерахча колхоза цІи хезача жа Іуно нов. Малашенко, Ставрополера баьхкача жаи гаьзарийи леладара Ерригсоюзни института болхлоша: института директора заместителе нов. Крайнова, юртбоахама Іилмай доктора нов. Лапырина, юртбоахама Іилмай кандидата нов. Новиковас, иштта кхыбараша а.

Совещани хьайийлар Нохч-ҐалґІай АССР Министрий Совета председателе заместителе нов. Дорохова.

Жа дебадара а царна тІера дукхагІа тха ларгара а дола социалистически декхараш кхоачашдарах доклад йир Нохч-ҐалґІай АССР юрта боахама министра нов. **Андреева.**

— Коммунистически парте массаза а чІоагІа лоархІам бу жа дебадара а дукхагІа исхалеш ду тха даккхара а, — аьлар докладчика.— Вай республике цу ґІулакха эшаш дола хьалаш долаш да. Российски Федераце 4-тІа мотиг лоащ вай республика исхалеш ду тха даккхара. 1965 шу ийстедоаллаш 1,5-зза дебаде деза вай жа, 1,6-зза дукхагІа ларга деза тха. Иштта доккха декхар да республика юртбоахама болхлошта, къаьстта жа леладерашта, хьалхашка латтар.

Республике дукха ба дика жа леладераш, цар жа дебадарал совгІа керда, дукха продукци луш дола грозненски фух дола жа а доладаьд. Цо хьахьокх вайга из сий дола декхар кхоачашде торонаш хилар. Цхьабакъда, жа дебадеи дукхагІа тха даккхареи семилетка хьалхарча шера тІаийца декхараш меттел план а кхоачашъяьяц вай. Из хиннад еррига колхозаши совхозаши уж декхараш кхоачашдара цхьатарра оарцатІ ца ялар бахьан долаш. ДІахо докладчика цІераш йоах жа дебадараи царгара дукхагІа продукци яккхараи дикагІа хьоккхамаш долча колхозийи совхозийи. Уж я МагІалбика районера «Кавказ» яха колхоз, Грозненски Каргалински районера колхозаш, иштта кхыяраш. Цо иштта цІераш йоах дикагІа болча жа Іуй а.

— Республикерча дикагІа болча жа Іуй дика хьокхамаш дале а, цхьабакъда, уж тІехьабисарел кІезигагІа ба, — йоах нов. Андреева. — Цудухьа алхха дикагІа болча жа Іуша толамаш а доахаш тІехьабисараш сатийнна Іеш хилча жа леладара ґІулакх тоалургдац. Вай декхарийла да дерригаш оарцагІа а даьнна тІехьабисача жа Іушта шоай балхацара кхоачамбоацараш ДІадахара новкъостал де, дикагІа болчарна уж тІехьакхебе.

Къаьстта во латт жа леладара ґІулакх лоаман районашка, иштта Наьсарени Шалинскии районашка,

Республике тайп-тайпарча дІаюха дувлача лазарех Іоахарий а иштта жа а дов. Уж дІадахар — жа Іуйй ветеринарни болхлойи керттера декхар да. Цул совгІа дукха жа Іаьхара дус. Жа дебадара дикагІа йола метод ше хилар хьахьекхад искусственни осеменене, цхьабакъда, цу лоархІам болча ґІулакха лерттІа терко яц цхьаболча жа Іуша. ТІехьарча шерашка дикагІа болча жа Іуша шин шера кхозза жа дахкаш йола керда метод юкъейоалаяьй шоай балха. Вай а декхарийла да из керда метод балха юкъейоалае.

Лоамашка дика даьґІенаш киларо цигарча боахама керттера дакъа жа леладар хилийта декхарийла ду вай. Цхьабакъда, шаьрача моттигашкара лоам дІадига жа цига лелалац, тайп-тайпара лазараш хул, юххера а дов. Вай лоалахошка — Дагестане, ХІирий мехка, Гуржий мехка лоам лелалуш дола, тушински фух дола жа да. 1960 шера фу доладе уж жа доаладергда вай республике. Лоаман районаш декхарийла я цу жена дика кийчо е: желаш е, доакъар Іалошде, жа Іуй кийчбе.

— Вай республика гаррагарча шерашка жа дебадараи царгара дукхагІа продукци яккхараи Российски Федераце хьалха латтарашца нийсъяла торонаш я,—аьлар нов. Андреева ший къамаьл чакхдоалаш.

Доклад йистеьлча эгара хьалхагІа къамаьл дир Каргалински районерча «Красный пахарь» яхача колхоза председателе нов. **Билетова.** Колхозо доаккхача пайдах нийсса ах жех боаккх. Жа фебедараи царна тІера тха ларгараи дола социалистически декхараш кхоачашдаьд колхозо, кастта кхоачашдергда пачхьалкхенга дулх доккхара тІаийца декхараш а.

Нов. Билетова белгалдоах шоай колхоза хІара 100 гектар лаьттанна лаьрхІача 360—375 устагІа хилар а дІахо дебаде меттел долаш дараш леладе а лаьтта кІезига хилар а. Колхоза лаьтта жа доажаду Грозненски районо а Дагестански АССР-а а. Лаьтташка хьажа а колхозашта юкъе уж дІа-юха нийсде а деза йоах цо. Кхоачам хиллал дац колхозага хьайбашта дуаде ялат. План оттаеча хана колхоза кхаба дезача жага хьежжа пачхьалкхенна кІезигагІа ялат дІалургдолаш ґІулакх де деза.

Колхозникаша декхар тІаийцад 1960 шера хІара 100 жийна тІехьа 130 Іаьхар хьалкхебе а хІара устагІанна тІера 5 килограмм тха ларга а.

Ший опыт ювцаш къамаьл дир Ставропольски краерча Кочубеевски районерча Сталина цІерахча колхоза воккхагІа волча жа Іуно нов. **Малашенко.**

— 1957 шера август бетта духьашха дахкача жена осеменени йир оаха, — аьлар цо. — ЙІайха хилар бахьан долаш аьрхІе дагІацар жа, цудухьа уж шийлача латтардолаш арахьа гата палаткаш техар оаха. Дийнахь цига латтар жа, цІаьта бус доажадора. Иштта вІаштІехьадаьлар тха дерригача жана осеменени е. Январь бетта дахка доладелар жа. Дукха дар царна юкъе шишша а кхоккха а Іаьхар баьраш. 5-ча мае дІакъоастадир оаха Іоахарий. ХІара 100 жийна тІехьа 125 Іаьхарг хьалкхийра. Іоахарий унахцІена а дегІа онда а дар. Июнь бетта жана юха а осеменени йир. Декабрь бетта дахкар жа. Тхаккха апрель бетта Іоахарий тІехьара дІа а къоастадаь осеменени йир жена. Укх шера сентябрь — октябрь бетташка дахкад жа. Иштта вІаштІехьадаьннад тха шин шера кхозза жа дахкийта.

Желаш стандартни а, йІайха а я нов. Малашенко бригаде. Ши Іул да цун бригадо леладеш. Цу шин Іулага хьожаш 5 саг ва. Йол а силос а гаьнара хьатІая ца езаш ферме я.

Семилетках 11-зза жа дахкийта а хьалха санна дахкаш хилча хургдарел 620 Іаьхар дукхагІа хьалкхебе а деихар тІаийцад нов. Малашенко бригадо.

— ХІара 100 жийна тІехьа 121 Іаьхар хьалкхебаьб тха колхозе, — аьлар Наурски района Ленина цІерахча колхоза воккхагІа волча жа Іуно нов. **Плотникова.** — Іоахарий жана тІехьара дІакъоастадеча хана 29 килограммал лохехьа дозал долаш дацар, цхьадараш 40 килограмм хулаш а дар. Укх шера Іай дахкаргдолаш оаха.

ХАДИЙТА АЛЖИРЕРА ТIОМ

НЬЮ-ЙОРК, 3 декабрь. (ТАСС). Алжирах дола дош дувцача Политически комитете къамаьлаш дир 10 мехкара баьхкача делегаташа, царца бар Англе, ОАР, США, Ливана, Бирма викалаш а.

Англе викало Персон Диксона тIахьийхар комитет «сих ца луш» дискусси е. Политически камитетои Генеральни Ассамблеи, моллагI яле а, Алжира йоагIаш йола резолюци тIа ца ийцача бакъахьа хиларах делегаташ тешабе гIертар из, хIана аьлча, цунна хетачоах, алжирски дош къоастадара цо новкъарло ергья.

Англійски викала тIехьа вар США делегат Лодж.

Бирма делегата комитете ювца тIаийхьар Азеи Африкеи 21 паччахьалкхе Афганистан, Бирма, Цейлон, Эфиопи, Гана, Гвинея, Инди, Индонези, Ирак, Иордани, Ливан, Либери, Ливи, Марокко, Непал, Пакистан, Саудовски Арави, Судан, Тунис ОАР, Йемен) делегаташ соавтораш бола резолюце проект. Проекта авторaша дех алжирски халкъа самоопределене бокъонна мукIарло дар, хIаьта шинна оагIоно из дош дувцар а дех.

Китайски Халкъа Республика. Гаганова Валентинас караийцача гIулакхо дегаш ураоттадаь болча, № 2 йолча пекински хлопчатобумажни фабрикерча дикагIа болча текстильщикаша новкъостал ду тIехьабисача шоай новкъосташта.

Предприяте новатор йолча Ван Юй-лана шийна дIатIаийцад дукха ха йоаццаш балха ена Ван Шу-юнь сиха болх бе Іомаелга.

Сурта тIа: Ван Юй-лань (аьрдехьа) ше болх мишта бу хьехаш йоалл Ван Шу-юна.

Чжу Ина сурт. агентство. Синьхуа

План 102 процент кхоачашъяьй

ХIанз партийнии боахамеи организацей лоархIамегIа дола гIулакх да тиша аьшк гулдара план кхоачаш а тIехкхоачаш а яр.

ДIабахача итт бетта йола тиша аьшк гулдара план 102 процент кхоачашъяьй вай республико. ХIаьта планал совгIа 837 тонн а гулдаьд.

Къаьстта дика толамаш даьхад юртбоахама Министерства, коммунальни боахама Министерства, къахьегама резервай управлене коллективаша, балха эшаш йоца лаьттах йоахка турбаш хьаяхара а уж паччахьалкхенна дIаялара а доккхий толамаш даьхад Росглавнефтеснабсбыта товарно - транспортни управлене болхлоша. Тиша аьшк гулдара план 152 процент кхоачашъяьй цар дIабахача итт бетта. Дика къахьийгад итт бетта йола план 188 процент кхоачашъяьча № 9 йолча строительно-монтажни управлене коллективо, хIаьта Шалински районо 134 процент кхоачашъяьй план, Урус-Мартановски районо — 126 процент, Наурски районо — 122 процент.

Дукха а я республике тиша аьшк гулдара план тIехкхоачашъяь районаши предприятеши. Цхьабакъда, из болх во лелабеш йола районаши, предприятеши, организацеши дукха я. Царех я Карталински, Веденски, МагIалбика, Сунженски, Наьсарен, иштта кхыйола районаши. Итт бетта планах паччахьалкхен дIа ца луш 924 тонн тиша аьшк дисад цу районашка из болх во лелабарах.

Тиша аьшк гулделга геттара во вIашагIделла да «Сунжанефть», «Малгобекнефть» управленешка.

Ноябрь бетта 25 дийнахьа 61,5 процент мара кхоачашъяьяц тиша аьшк гулдара план совнархоза предприятеша.

Районий, предприятей кулгалхой декхарийла ба тиша аьшк гулдара план кхоачашъяра шоай коллективай деррига низаш сихха оарцагIадаха.

ССКП Нохч-ПалгIай обкома бюрос могадир 7 ноябре шера йола план кхоачашъе, аьнна Грозненски нефтеперерабатывающи завода коллективо тIаийца социалистически декхар, хIаьта ССКП горкомаш, партийни организацеш тIа а хьийхар из дика болам хьаллаца аьнна. Цхьабакъда, массанахьа кхоачашдац из дика гIулакх.

Во лел тиша аьшк гулделга Грозненски консервни комбинате, «Теркумводстроя» № 5 йолча строительно-монтажни конторе, иштта кхычахьа.

Боккхача лоархIамера пIулакх, тиша аьшк гулделга мела дитад Шалински районерча «Джалка», Наьсарен районерча «Октябра 40 шу» яхача совхозий кулгалхоша. Юртбоахама министерство декхарийла я цу совхозашка из болх тоабе.

Паччахьалкхенна махулла дукхагIа тиша аьшк далара план кхоачашъяра а тIехкхоачашъяра а шоашта могар де декхарийла ба республикерча районий, ведомствай, предприятей кулгалхой.

И. ДОНЕЦ,
Росглавтормета отдела инженер.

Студенташ практике ба

„Тхона дукха беза дешархой“

Цхьа бутт совгIа ха я Нохч-ПалгIай Паччахьалкхен педагогически института V-ча курса студенташ юххера йола педагогически практика школашка чакхйоаккхаш бола.

Практика дIахьу школай лакхерча классашка, къонача болхлой школашка. ХьалхагIа пробни, тIаккха зачетни урокаш тел оаха. Цу тайпара практика этгара хьалха хиннай педагогически институте.

Дукха беза студенташта шоаш урокаш телаш бола дешархой. Дика ладувгI цар тхога. ЦIагIа кIезигагIа урокаш Іомаергйолаш дIакхетабе гIерт тхо уж, хIана аьлча, болхлой школашка дешабагIарашка дукха йиш хилац цIагIа деша. Юххьанца чIоагIа хала дар хьеха. Цу гIулакха ха тоъацар тхона. Дика урокаш тел Неменко Неллес, Белик Миляс, Туниманов Владимира, кхыбараша.

Дешар хьехарал совгIа кхетама болх а лелабу студенташа. Дешархой занятеш тIера бувлий хьеж тхо этгара хьалха. Нагахьа санна уж деша хьа ца ухе цар цIагIа, предприяте е учреждене а дахе, уж деша хIана баьхкабац хьож тхо. Цул совгIа классни собранеш, сакъердаме беседаш ю. Болх бешшехь а дешаш болча кагирхошта йолча льготех СССР Министрий Совета баьча социамах укх деношка Евглевский Алексея беседа йир. Цу тайпара сакъердаме беседаш йир Михайловский Алексея, Албогачиев Михаила, Багаев Леонида.

М. ШИШХАНОВ,
5-ча курса студент.

Хьеха кийчлуш ба студенташ

Нохч-ПалгIай педагогически училища 3-ча курса студенташ 1-ча октябре денз Грозненски юкъерча школе практика чакхйоаккхаш ба.

Дика чакхйоал из практика. Студента цхьа кIира хьалха материал лу кийчъе аьле.. Йиззаи дидактически нийсеи урок чакхъяргйолаш хьехархой болча консультаце ух студенташ. Цу гIулакхо практиканташта новкъостал ду урок дикагIа яла. Школе урок луча хана школьно-гойтара пособеш, шоаш луча урокий темаех тайп-тайпара сурташ хул студенташка.

Къаьстта дика урокаш тел студенташа Курбанова Зояс, Ибрагимов Іумара, Мирзоев Султана, Чапаева Луизас, кхыбараша а.

ЧIоагIа гIадбаха ба студенташ дукха ха ялалехьа нохч-гIалгIай беранта хьехаш шоаш хургхиларах.

Х. ЭЛЬМУРЗАЕВ.

Социализма лагера низаш эшадуларгдолаш дац!

Новкъоста Н. С. Хрущева даьча къамаьлах доазол дехьа дувцараш

ССКП ЦК Хьалхара секретарь а СССР Министрий Совета Председатель а волча новкъоста Н. С. Хрущева Венгерски социалистически болхлой парте VII-гIча съезде даь къамаьл доазол дехьарча общественноста а кепайоазоно а къаьстта чIоагIа теркалдеш да.

Дерригача польски центральни газеташа кепа техай Н. С. Хрущева къамаьлацарча юкъ-юкъерча йоккхийча моттигашта, хIаьта «Трибуна люду» яхача тазето дерригa къамаьл кена теха арадаьккхад. Керта йоазонашка газеташа белгалду, «Социализма лагера низаш эшалургдолаш дац», «Машар бахьан долаш Н. С. Хрущева дерригача къамаьла лоаттабу къовсам вIашагIбала йиш йоацаш бувзабенна ба социализма карагIдаьннараш лорадарца», «Советски Союзеи ерригача социалистически лагереи низ денгара-ди массаза доал дегIаухаш латт», яхаш. «Руце право» яхача пражски газето «Машарца дахар духьа. чIоагIеи бIаьхеи машар бахьан долаш вай лоаттабу къовсам социализмана карагIдаьнна доккхий хIамаш лорадарца вIашагIбала йиш йоацаш бувзабенна ба («Скынтейя»), «Советски Союзеи ерригача социалистически лагереи низ денгара-ди массаз доал дегIаухаш латт («Румынна либера»), «Машарца дахара йола сийлахь-йоккхий принципаш лелаергья Советски Союзо массаза а шиий политикаца («Скынтейя тинеретулуй»).

«!Нейес Дейчланд» (ГДР) яхача СБПГЦК органо керта йоазонца язду: «Н. С. Хрущева харцахьа лоархI кхохкам кIаьдбара зулам деш йола Аденауэра политика». «Шинна а германски паччахьалкхенца машара договор де гIерт Советски правительство» йоах «Берлинер цейтунга». Цхьабакъда, нагахьа санна цунах хIама ца хуле. Германски Демократически Республикаца машара договор дерца Советски Союзо. ВСРП съезде Н. С. Хрущева даь къамаьл боккха лоархIам болаш хилар белгалду «Нейе цейт» яхача тазето. Цо йоах цу къамаьлаца дувцаш да Аденауэра политиках чIоагIа лоравала везаш хилар а дунен халкъашта юкъера гIулакхаш бокъонца кхетаделга а.

Н. С. Хрущева шиий къамаьла юкъе аьнна, паччахьалкхенашта керте латтарий совещани сихагIа вIашагIтохара хьалхагIа а санна тIехьа я Советски правительство яха дешаш къаьстта белгалду англійски газеташа. «Дейли экспресс» яхача тазето Малхбузе тIахьех шиий передовой статья тIа «эрсий кулгалхочо яхачоа ше тIехьа хиларах кхы ха ца йоаеш нах дIакхетабара». Цу тIа а, ФРГ канцлера Аденауэра чIоагIа критика а ю газето, паччахьалкхенашта керте латтарий совещани ха хилийта гIерташ ца леладеча гIулакхех. «Дейли экспресса» белгалду Аденауэра хIанз Европе латташ дола сатоха йиш йоаца хьал дIаьхдалийта гIерташ хилар, хIана аьлча цо догдоах шиий нийсхо яькха безам болаш йолча Малхбузен Германена дагалаттар кхоачащдара иштта хьло новкъостал дарга. «Иштта да Аденауэра лерхIаш,— йоах газето,— цхьабакъда, англійски халкъо дерхIараш дац уж».

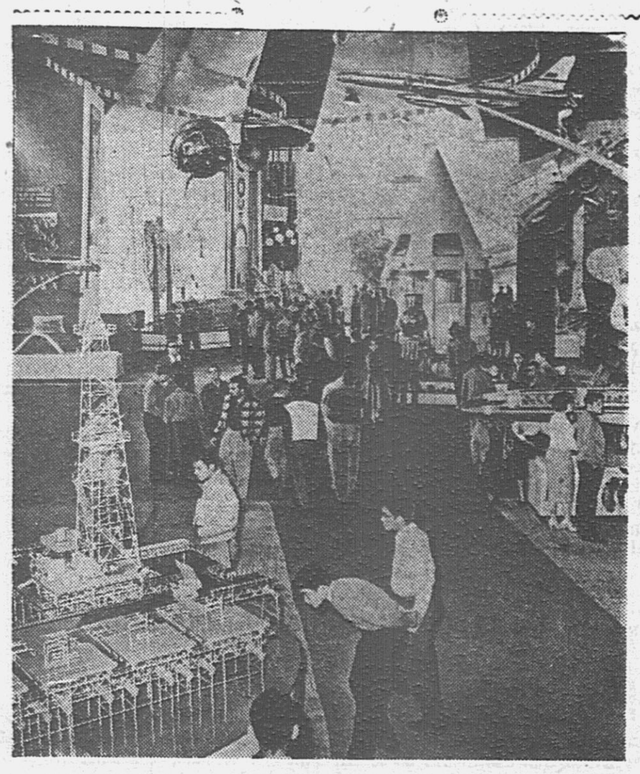

Мехико. Къама аудиторе цIеношка хьайийлай Іилмани, техникан, культуран областе Советски Союза карагIдаьннарий Выставка.

Выставке оттадаьд 16 эзар экспонат. Цо къоаггадаь дIахьокх СССР масса оагIорахьара вахар. Из тайпа выставка Мексике меттел, ерригача Латински Америке этгара хьалха вIашагIъелла я.

Сурта тIа: выставка цхьан зала че.

ТАСС къаьстта волча фотокорреспондента В. Соболева сурт.

ЛадийгIараш чIоагIа раьза хилар

Дукха ха йоаццаш Первомайски районерча хьуна участка клубе вIашагIкхийтар болхлой. «Космосера саг» яхача темах лаьца Мужечарча бархI шера школа хьехархочо нов. Г. Чумаковас йийшача лекцета ладийгIар цита вIашагIкхийттараша. Царна цо дийцар, цIи хезача Іилмахочун Циолковске теорехи кастта саг космосе гIоргхиларахи лаьца.

Клубе вIашагIкхийттарашта юкъе дукха бар кхоъ искусственни спутник урагIъяхарах ца тешаш. Нов. Чумаковас дIакхетабир уж урагIъяхар бакъдолгах а, хIаьта тIехьа тIайоагIача хана космосе саг тIоргхиларах а. Лекци йийша яьнначул тIехьагIа ладийгIараша даьча хаттарашта жопаш тийлар цо.

Лекце хиннараша дег тIара баркал аьлар лектора, хIаьта шоай клубе цу тайпара лекцеш ешар а дийхар.

А. АУШЕВ.

Эрсийи Нохч-ГIалгIайи словарь эш

Нохч-ПалгIай школашка нохчийи гIалгIайи берашта Іомабу эрсий мотт. Шеко йоацаш да вай бераш эрсий мотт геттара чIоагIа Іомо гIерташ болга а, хIаьта из эшаш хилар а. Цхьабакъда, дукха бераш да наьна мотт ца ховш. Цу гIулакха чIоагIа эшаш да эрсийи нохч-гIалгIайи словарь. Цо доккха новкъостал дергда нохчийи пIалгIайи метташ хьехаш болча хьехархошта а, хIаьта из мотт Іомаберашта а.

М. ЗАНГАЕВ.

Маца хургья автобус?

Йоккха моттиг я МагIалбикера откормочни совхоз. ДукхагIа долча даькъе укх шера аьхки Казахстанера цIа баьхка гIалгIай а болаш, тайп-тайпарча къамех нах ба укхаза болх беш. Баха-бахка безаш дукка моттигаш хул бахача наьха.

Дукха автобусаш а йолаш АТХ-а я МагIалбике. Кхыча юрташка а города участкашка а хадданза лелаш я автобусаш. Юххьанца Казахстанера цIа даьжкача хана дийнахьа 3—4-зза автобус йоагIар тхо долча а. ХIанз укх тIехьарча цхьан-шин бетта автобус вIалла ца йойташ соцаьый МагIалбикерча АТХ-а кулгалхоша, план кхоачашъяц, аьнна. Из бахьан долаш чIоагIа хала лел укхазара бахархой. Керда вахар Іодуллача моттиг дукха хIамаш да боахама эшаш. Баханза баргбоацаш хилча Вознесенске кхаччалца гIаш баха безаш хул болхлой.

Автобусаш хилийта тхона, яхаш, дукка хаза а АТХ-а кулгалхошка даьча дехарех хулаш хIама дац. Къаьстта тхона автобус я а яхаш оаха. МагIалбикера Ачалкхе ухаш автобус я. Из тхона шиз-кхо километр мара гаьна йоацаш тIехйоал. ДIайоцаш а юхайоагIаш а из автобус тха юрта чуйоагIаргйолаш маршрут оттаелга вIалла хала гIулакх дац. Бакъда, из а вIашгIехьадоаккхаш бац АТХ-а кулгалхой.

ЛЬЯНОВ Бахьаудин,
САУТИЕВ Дауд,
ЮГАИ Николай.

Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета распоряжени

СССР Министрий Совето 1947 шера ноябре баьча № 3257 йолча соцамга хьежжа оттабаьча боарамал автомобилаштеи могоциклаштеи 10 процент дукхагIа бензин доагаде 1959-ча шера 1 декабрагара денз 1960-ча шера 1-ча мартага кхаччалца йолча хана мукъа луш распоряжени еннай республикерча автобоахамашта Нохч-ПалгIай АССР Министрий Совето.

Культура университетера хьалхара лекцеш

«Красный молот» яхача завода культура ЦIен правлене политически илмани кхетамаш доаржадара йолча Общества Нохч-ПалгIайчен отделенеца цхьана вIашагIъеллача культура университете занятеш йолаеннай.

Художественни кхетам балара факультете хилар «Советски искусство лакхара идейность йолаш хилийтара тIехьа литературеи искусствои вахарца айхха бувзам болаш хилийтара тIехьа парте лоаттабу къовсам» яха лекци. Лекци йийшар филологически Іилмай кандидат волча В. И. Харчевникова.

Радиопередачай программа

8.00 — Заявкаех концерт; 17.00 — «Вай дахаш дола закон» яха очерк (эрсий меттала); 17.20 — Советски конституце денна хетаяь передача (гIалгIай меттала); 17.35 — Нохчийи пIалгIайи музыка концерт; 18.00 — «Дон» яха журнал 1960 шера» (эрсий меттала); 18.10 — радиоладувгIархой заявкаех концерт; 18.40 — Конституце Денна хетаяь передача (нохчий меттала).

Хаоттамах

5-ча декабре денз 8-ча декабре кхаччалца йолча хана республике тIолла юкъ-юкъе йоачан а йолаш ха оттаргья. Юххьанца бийсан 3—2 градус шийлеи дийнахьа 4—9 градус йIайхе хургья. Цул тIехьагIа кIеззига шеллургья: бийсан 2—7 градус шийлеи дийнахьа а 2—3 градус йIайхеи йолаш.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре.

Йоккха зал — **«Салтечох йола баллада».**

Долалу: 10, 11.45, 1.30, 3.15, 5, 6.45, 8.30, 10.15.

ЗIамига зал — **«Безама шераш».**

Долалу: 8.30, 10.15, 12.45, 3,30, 5.15, 7, 8.45, 10.30,

ЗIамига зал № 2 — Берий сеанс— **«На переломе».**

Долалу: 9.

«Контрабандисты».

Долалу: 10.45, 12.30, 2.15, 4, 5.45, 7.30, 9.15.

ЗIамига зал № 3 — Берий сеанс **«Наурис».** Долалу: 9.15. **«Безама шераш».** — Долалу: 11, 12.45, 2.30, 4.15, 6, 7.45, 9.30.

«Родина» яхача кинотеатре

Берий сеанс — Мультипликационни сборник. Долалу 9 с.

«Салтечох йола баллада». Долалу: 1.55, 5.35, 9.15.

«ЦIера тIий». Долалу: 10.15, 3.40, 7.20.

«Марти» — Долалу: 12.10.

Сайран сеанс. Керда фински художественни фильм.

«Къона мельник». Долалу: 10.50.

НОВКЪОСТИЙ!

1960 шера хIанззе а язле

„СЕРДАЛО“

яхача республикански газета.

Газет арадувл гIалгIай меттала кIиранна шозза.

Газета язвалара мах:

Шера — 20 соми 80 кеп.
6 бетта — 10 соми 40 кеп.
3 бетта — 5 соми 20 кеп.

СихагIа язле „СЕРДАЛО“ яхача газета.

БИБЛИОТЕКАЙ ГАНЗ ХАЛКЪАГА КХАЧИЙТА!

Укх деношка Донерча - Ростове йистеяьлар Российски Федераце Къулбехьа ядача 18 областеи, краеи, автономни республикаи библиотекашкарча болхлой совещани. Совещане дийцар ССКП XXI-гIча съезда решенеш наха дIайовзийтарах, аргIанна йоагIача ССКП ЦК Пленумга кийчдаларах, культура университеташтеи коммунистически къахьегама бригадаштеи новкъостал дарах дола дешаш.

«Мехка библиотекашкарча гIулакхий а из тоадара де дезарий а хьакъехьара» ССКП ЦК Пленума соцамо хьалхашка оттадаьча библиотекай декхарех лаьца доклад йир РСФСР культура Министра заместитела нов. В. М. Стриганова.

Боккха лоархIам болаш дешаш дар совещане дийцараш. Цига белгалдир дукка библиотекашкарча балха чулоацамои боарамои шерра коммунистически общество хьалъяра декхарашта кхоачам беш ца хилар а дIахо йодача хана библиотекай болх тоабергбола наькъаш а.

Щунга хьежжа вай республикана хьалхашка а лоархIамеи бехктохкамеи декхараш латт. Керттера декхар да библиотекаша деш дола гIулакх хIара нах бахача пунктага, хIара цIенга мамогга сихагIа дIакхачийтар. Къаьстта теркалде деза ССКП XXI-гIча съезда историческн решенеш наха дIайовзийтилга, Коммунистически партеи Советски правительствои политикаха а решенеех а нах кхетабелга, коммунистически саккхетам а культурно-политически гIулакхаш а лакха долаш советски нах хьалкхебара гIулакха партенеи паччахьалкхеннеи чIоагIа новкъостал делга.

Шоаех уж тайпа гIулакхаш ма доахкий аьнна доккхал де йиш йолаш яц хIанз укх сахьате Нохч-ГIалгIай мехкара библиотекаш. Из дац цар балха юкъе цхьаккха дика хIама дац яхилга. Цхьаяраш я дика гIулакхаш доаккаш а. Масала, наха юкъе культура йоаржаяра Іалаьмате боккха лоархIам болаш болх бу Шалинскии Урус-Мартановскии районашкарча библиотекашка, Сталински района Андреевски долинерча а Октябрьски районерча № 1 йолча а библиотекаша. Цар наха дика дIадовзийт книжкаш, книжка деза Іомабу нах, къахьегамхошта новкъостал ду шоай кхетам лакхбе а дика гIулакхаш Іомаде а, Іилманнеи техникан керда карагIдийнна хIамаш а дикагIа дола къахьегама гIулакхаш а карадерзаде, книжкаш деша нах тIехь-тIехьа дукхагIа юкъеувз. Уж балхаш къаьстта дика леладу Червленная яхача станицерча библиотеко (заведующи нов. З. Н. Плотникова), ГехтIарча библиотеко (заведующи нов. Л. Н. Куликова). Цу библиотекашкарча болхлоша нах гулбийя а хIара цIагIа чуувтташ а книжкаш деш, книжкаш дешарий конференцеш ю.

Наха книжкаш дикагIа дIадовзийтар духьа цар районерча газета тIа а радио чу гIолла а кхайкаду книжкаш. Районера а юрташкара а кулгалхой каст-каста ух цу библиотекашка. Цхьабакъда, массанахьа а дац уж тайпа хIамаш. Республикерча цхьайолча библиотекашкара книжкаш воча хьал тIа да, книжкаш дешарашца беш цхьаккха тайпа болх бац, наха книжкаш довзийтац. Уж тайпа гIулакхаш да, масала, МагIалбикеи Первомайскии, Наьсарении районашка. Тархеш ца хилар бахьан долаш книжкаш лаьтта доаддаду Грозненски районерча Толстов-Юртарча библиотеке. Веденски районерча 19 библиотекаех 17-не чу пишкаш летаяц. Ла йиш йолаш дий уж тайпа гIулакхаш?—Дац. Боахамеи, партийнии, профсоюзнии организацей деккар да библиотекай болх тоабара эшаш дола гIулакх дар. Библиотекашта мегаргдолча цIеношка уж еце, царна лаьрхIа цIеношхьалдаь е тайп-тайпарча организацейи учрежденейи конторaш а канцеляраш а готьяь кхоачамбе беза.

ХIанз а во латт книжкаш дешарий актив вIашагIтохара гIулакх. СурхотIарча библиотеке цу актива юкъе 200—250 саг мара вац. Іалаьмате во латт нохчийи гIалгIайи кхалнах книжкаш дешарий активана тIаозара гIулакх. Из тайпа актив вIалла йоацаш а я библиотекаш. Из да библиотекай заведующешеи районни культура отделий болхлошеи хьинар тIадахийта из болх ца лелабари вай библиотекашка долаш долча доккха хьаькъал эца йиш йолча книжкаех бизза пайда ца эцари бахьан долаш.

«Кхоанен иразага бодача наькъа тIа адамаша хьа мел кхеллача хIамал чоалханегIа а сий долашагIа а хила тарлу книжка» — яьхад Максим Горьке.

Цу доккхача хIамах ха а ховш пайда эца беза, наха юкъе доаржаде деза из. Цу гIулакха библиотекай балха дукхагIа юкъеоза беза къахьегамхой. Паччахьалкхен лоархIам болаш долча цу гIулакха доккха новкъостал де йиш йолаш я партийнии, советскии, профсоюзнии, комсомольскии активах, интеллигенцех, промышленностерчеи юрта боахамерчеи дикагIа болча болхлоех латташ йола библиотечни советаш. Цхьайолча вай библиотекашка уж тайпа советаш йолаш а я цар балхо боккха пайда а лу. Масала, Сунженски районни библитеке 1500 саг юкъе а волаш книжкаш дешарий актив я. Цхьабакъда, республикерча массайолча библиотекай йолаш яц уж тайпа советаш. Библиотекашка балхах дика кхеташ бола болхлой оттабара а деррига даь даьннадац. Цу бехктохкамерча идеологически балха участке моллагIа нах балха ухийташ дукха моттигаш нийслу хIанз а. Библиотекай болхлошца хадданза хьехама болх бац.

Сий долаш декхараш да Республикерча библиотекашта хьалхашка латтараш. Цар йоаккхо ю Коммунистически партеи Советски правительствои, уж дукха а еза цар сий а ду дерригача советски халкъо.

ХIара библиотекерча болхлочун декхар да къахьегамхой коммунистически уйланца хьалкхебара боккха лоархIам болаш дола библиотекера книжкаш хIара советски сагага дIакхачийта.

Г. АВАКОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР культура министра заместитель.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 23. ТЕЛЕФОНАШ: редактора — 2-41-23: редактора зам. — 2-07-01: бехктохкама секретара — 2-25-72: Корректорске — 2-30-91 партийни вахарен экономикан отделий — 2-25-72:

СФ03662 1918 шерарча 11-ча августа цIерагIа йола типографи. Нохч-ГIалгIай АССР, г. Грозный, Революце проспект, 30/3: Заказ № 7323.